

Piotr Papiernik, Przemysław Muzolf

Ślady osadnictwa z epoki kamienia i epoki brązu

Traces of the settlement from the Stone and Bronze Age

Na stanowisku nr 2 w miejscowości Łęki Majątek w odkryto nieliczne materiały zabytkowe łączone z epoką kamienia i epoką brązu. Wśród nich wyróżniono 67 fragmentów naczyń kultury trzcinieckiej, 23 przedmioty krzemienne oraz szpilę wykonaną z brązu.

Materiały ceramiczne

Fragmenty ceramiki łączone z kulturą trzciniecką w większości zarejestrowano w ramach obiektu 26 (ryc. 16:3), który prawdopodobnie był pozostałością tzw. warstwy kulturowej z licznymi materiałami pochodzącymi z wczesnego okresu lateńskiego.

Wśród opisywanych materiałów jako charakterystyczne należy uznać fragmenty zdobione pionowymi kanelurami należącymi do grupy XVII wg J. Górskiego (2007) i spotykanymi w późnej fazie kultury trzcinieckiej. W Polsce Środkowej dość licznie występują na stanowiskach wiązanych z tzw. grupą konstantynowską np. Konstantynów Łódzki, stan. 3 (P. Muzolf 2013), Krokorczyce, stan. 1 (A. Gardawski, 1971, ryc. 2:1, 4), Gorzew, stan. 4 (M. Lewandowski, P. Zawilski 2003; 2005). Jednak najliczniejszy zespół tak zdobionych naczyń zadokumentowano w Polesiu stan. 1, gdzie zostały wg autorów opracowania zaliczone do grupy stylistycznej GS4 i GS5 z datowaniem w latach 1350–1025 BC (J. Górski, P. Makarowicz, A. Wawrusiewicz 2011). W Małopolsce występują w zespołach typu C i są zsynchronizowane z okresem BrD, ale także notujemy je w zespołach typu C/D określanych jako mieszane trzciniecko-wczesnołużyckie trwające od połowy BrD do HA1 (J. Górski 2007, s. 91). Z kolei na Kujawach tak zdobione naczynia zaliczane są wg P. Makarowicza do horyzontu HT5 – 7 (P. Makarowicz 1997, s. 49).

Odkryte fragmenty zaopatrzone w zdobienia pionowymi kanelurami pochodzą najprawdopodobniej z waz lub amfor, a także z garnków (ryc. 14:3, 6), natomiast fragment z wyraźnym przejściem w szyjkę pochodzi z misy typu M122 wg J. Górskiego (2007). Takie egzemplarze odkryto m.in. w Krokorczycach, stan. 1 (A. Gardawski, 1971, ryc. 2:1, 4).

Zrekonstruowany rysunkowo garnek (ryc. 14:1), o gładkiej powierzchni i wylewie lekko pogrubionym – typ A wg P. Muzolf (2012),

Site 2 at Łęki Majątek has yielded scarce artefacts connected with the Stone and Bronze Age. They included 67 vessel fragments from the Trzciniec culture, 23 flint artefacts and a bronze pin.

Pottery

Pottery fragments from the Trzciniec culture have been mainly recorded in feature 26 (fig. 16:3) – the remains of the so called cultural layer with numerous artefacts from the early *La Tène culture*.

The material in question consists of fragments regarded as characteristic. They bear vertical fluting decoration and belong to group XVII after J. Górski (2007) found in the late phase of the Trzciniec culture. They occur quite frequently in Central Poland at the sites connected with the so called Konstantynów group, e.g. Konstantynów Łódzki, site 3 (P. Muzolf 2013), Krokorczyce, site 1 (A. Gardawski, 1971, fig. 2:1, 4), Gorzew, site 4 (M. Lewandowski, P. Zawilski 2003; 2005). The most numerous assemblage of this type of decoration on vessels has been unearthed at Polesie, site 1, where the artefacts were included in groups GS4 and GS5 by the authors of the study and dated to 1350–1025 BC (J. Górski, P. Makarowicz, A. Wawrusiewicz 2011). In Lesser Poland they occur in assemblages of type C and coincide with the period BrD, but they are also found in assemblages of type C/D described as mixed Trzciniec-early Lusation ones which span between half of BrD and HA1 (J. Górski 2007, p. 91). In Kuyavia, vessels with such decorations are included in HT5 – 7, after P. Makarowicz (P. Makarowicz 1997, p. 49).

The unearthed fragments decorated with vertical fluting most probably come from vases or amphorae, as well as pots (fig. 14:3, 6). A fragment with a clear transition to a neck comes from a bowl, type M122 after J. Górski (2007). Such specimens have been unearthed, inter alia, at Krokorczyce, site 1 (A. Gardawski, 1971, fig. 2:1, 4).

Pots of type G112, i.e. S-shaped forms, gently profiled, void of typical Trzciniec forms, such as a thickened and truncated

a także kolejne naczynie posiadające wylew nie pogrubiony i prosto ścięty – typ B (ryc. 14:4) oraz fragment kolejnego garnka z wylewem typu B należy zaliczyć do garnków typu G112, czyli form esowatych łagodnie profilowanych, bez cech typowo trzcinieckich jak pogrubiony i ścięty wylew. Garnki tego typu spotykane są we wszystkich fazach rozwojowych KT na terenie Polski Środkowej i nie tylko (J. Górski, P. Makarowicz, A. Wawrusiewicz 2011b, s. 107).

Podsumowując, należy zauważyć, że cały odkryty zbiór ceramiczny na podstawie elementów charakterystycznych należy datować w ramach okresu BrD/Ha1, czyli w końcu III OEB i początkach IV OEB, ze wskazaniem na II połowę III OEB.

Materiały krzemienne

Inwentarz form krzemienych liczący 23 przedmioty został scharakteryzowany typologicznie i surowcowo w tabeli 4.

Z uwagi na małą liczbę zabytków odkrytych na znacznej powierzchni stanowiska próba ich interpretacji musi być ograniczona tylko do kilku uwag o chronologii poszczególnych form krzemienych. Wśród nich uwagę zwracają trzy narzędzia, w tym szczególnie odłupiek retuszowany, z zachowaną powierzchnią gładzoną z krzemienia czekoladowego, które wskazują, że przynajmniej część analizowanego zbioru jest pozostałością bliżej nieokreślonego epizodu osadniczego z młodszej epoki kamienia. Pozostałe okazy należy zaliczyć do form niecharakterystycznych i datować w szerokich ramach czasowych od epoki kamienia do epoki brązu włącznie.

Szpila brązowa

Szpila z pastorałowatą (lub ślimacznicowatą) główką (ryc. 14:6) odkryta w arze 51 w obrębie hektara II (stanowisko 2A) pochodzi niestety z tzw. warstwy kulturowej. Zabytki tego typu występowały w dwóch fazach na przełomie starszego i młodszego EB oraz w okresie halsztackim C i D (E. Kłosińska 1997, s. 57). Analogiczne szpile odkryto m.in. w Łubnej-Jakusach, kurhan 20 i 25 z datowaniem w BrB1 (E. Kłosińska 1997, s. 57, ryc. 12),

mouth are represented by the following artefacts: drawing reconstruction of a pot (fig. 14:1) with smooth surfaces and a slightly thickened mouth – type A after P. Muzolf (2012), a vessel with no thickened mouth, straight truncated – type B (fig. 14:4), a fragment of a pot with a mouth of type B. Pots of this type can be found in all development phases of the Trzciniec culture inter alia in the area of today's Central Poland (J. Górski, P. Makarowicz, A. Wawrusiewicz 2011b, p. 107).

To sum up, it should be noted that on the basis of characteristic elements, the whole pottery assemblage should be dated to the period BrD/Ha1, i.e. the end of III OEB and the beginning of IV OEB, with the indication to the 2nd half of III OEB.

Flint artefacts

The assemblage of flint forms consisting of 23 artefacts was described in terms of typology and raw material, table 4.

Due to a small number of artefacts unearthed in an extensive area of the site, an attempt at their interpretation must be limited to several remarks on the chronology of particular flint forms. Three tools deserve particular attention, including a retouched flake with the preserved polished surface, made of chocolate flint. They indicate that at least a part of the analysed assemblage has remained after an undetermined settlement incident from the Neolithic. Other specimens should be regarded as uncharacteristic and broadly dated to the period between the Stone and the Bronze Age.

Bronze pin

A pin with a crosier-shaped (snail shell-like) head (fig. 14:6) unearthed in the section of are 51, ha II (site 2A) was found in the cultural layer. Artefacts of this type occurred in two phases at the turn of the old and young Bronze Age and in the Hallstatt period, C and D (E. Kłosińska 1997, p. 57). Analogous pins were also found at Łubna-Jakusy, kurgan 20 and 25 dated to BrB1 (E. Kłosińska 1997, p. 57, fig. 12). Other artefacts were unearthed

Tabela 4. Łęki Majątek, st. 2. Zbiorcze zestawienie materiałów krzemiennych.
(B – krzemień bałtycki, Cz – krzemień czekoladowy)

L.p.	Ha	ar	obiekt/ ćwiartka	warstwa	Grupa typologiczna					surowiec	Wymiary (w mm)	Uwagi
					odtupki	odtupki łuszczeniowe	odtupki retuszowane	wiór retuszowane	fragment bryłek			
1	I	14	30			1				kb	36×30×7	
2	I	28			1					kb	23×18×4	
3	I	33	8					1			fragment wierzchołkowy	retusz przykrawędny, dwóch boków
4	I	44	53				1			kcz	40×23×5	retusz przykrawędny, jedno- go boku, na drugim retusz użytkowy, zachowana starsza powierzchnia gładzona
5	I	48	26		1					kb	fragment	
6	I	48			1					kb	28×22×5	
7	I	57	26		1					kb	fragment	
8	I	57	26			1				kb	34×21×5	
9	I	57	260						1	kb	49×38×27	
10	I	58					1			kb	fragment	patyna
11	I	58				1				kb	fragment	
12	I	70				1				kb	52×22×7	tzw. wiór łuszczeniowy
13	I	73			1					kb	łuska	
14	I	76			1					kb	27×14×4	negatywy wiorowe
15	I	76				1				kb	fragment	
16	I	76				1				kb	16×19×4	
17	I	79				1					43×28×9	
18	I	79			1						32×35×6	
19	III	95							1	kb		naturalna kongrecja
cmentarzysko kultury przeworskiej												
20	II	51	D	10 – 20	1					kb	łuska	
21	II	52	C	30 – 40	1					kb	26×21×4	
22	II	52	B	10 – 15	1					kb	21×14×2	
23			rów melioracyjny		1					kcz	łuska	

Table 4. Łęki Majątek, site 2. Cumulative table of flint artefacts
(B – Baltic flint, Ch – chocolate flint)

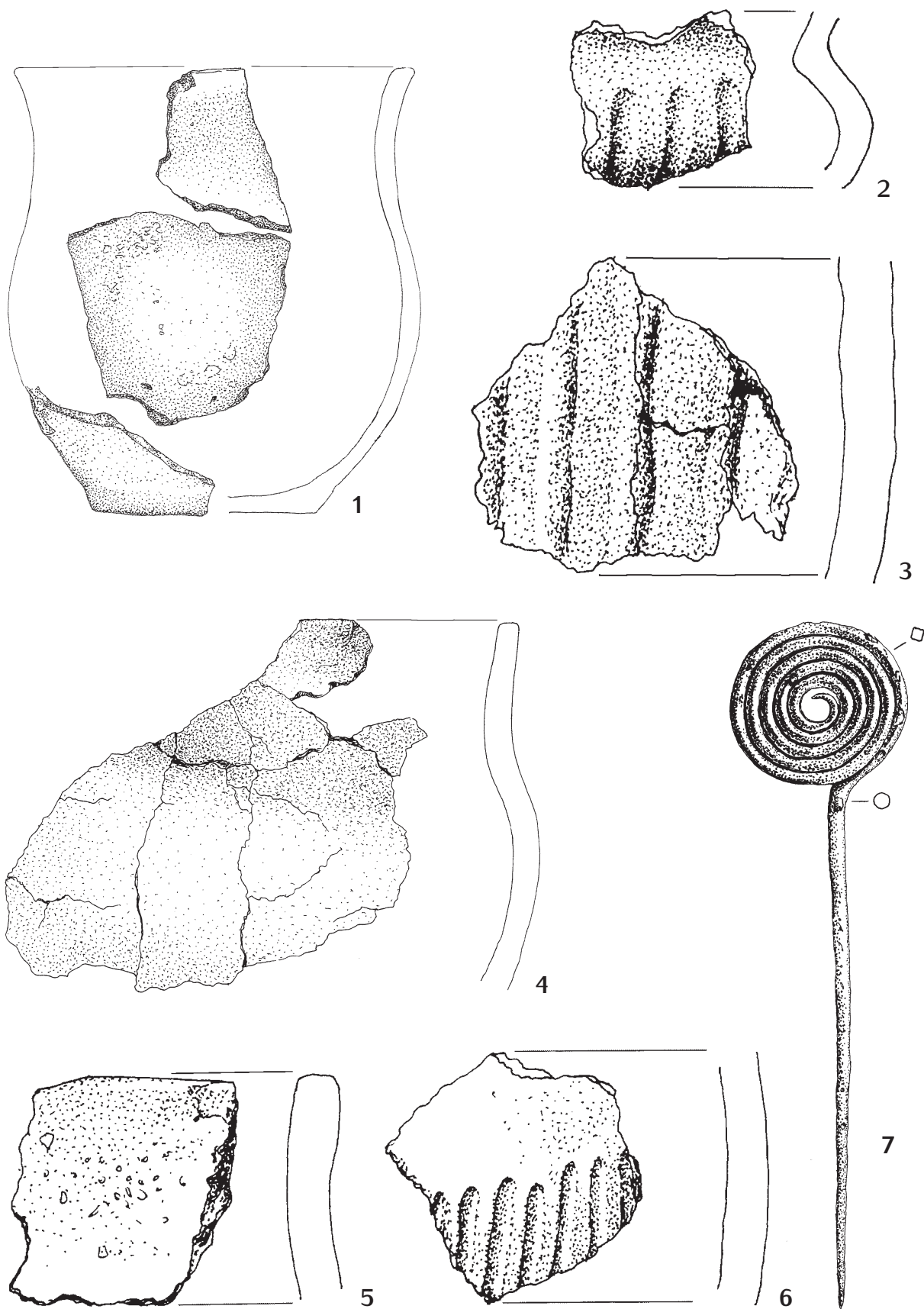
No	Ha	are	feature/ quarter	layer	Typological group					Raw material	Measurements (w mm)	Remarks
					flakes	Flakes from splintered pieces	Retouched flakes	Retouched blades	Fragments of crumbles			
1	I	14	30			1				Bf	36x30x7	
2	I	28			1					Bf	23x18x4	
3	I	33	8					1			distal part	edge retouch, on two sides
4	I	44	53				1			Bf	40x23x5	edge retouch, on one side, wear retouch on the other side older polished surface preserved
5	I	48	26		1					Bf	fragment	
6	I	48			1					Bf	28x22x5	
7	I	57	26		1					Bf	fragment	
8	I	57	26			1				Bf	34x21x5	
9	I	57	260						1	Bf	49x38x27	
10	I	58					1			kb	fragment	patina
11	I	58				1				Bf	fragment	
12	I	70				1				Bf	52x22x7	so called blade from a splin- tered piece
13	I	73			1					Bf	łuska	
14	I	76			1					Bf	27x14x4	blade negative scars
15	I	76				1				Bf	fragment	
16	I	76				1				Bf	16x19x4	
17	I	79				1					43x28x9	
18	I	79			1						32x35x6	
19	III	95							1	Bf		Natural concretion
Przeworsk culture cemetery												
20	II	51	D	10 – 20	1					Bf	chip	
21	II	52	C	30 – 40	1					Bf	26x21x4	
22	II	52	B	10 – 15	1					Bf	21x14x2	
23			Drainage ditch		1					Chf	chip	

a kolejne wystąpiły w grobie w Kleszczewie oraz w Borku, lecz te nie mają tak wydzielonej główki. Oba te znaleziska są datowane w ramach epoki brązu BrC (E. Kłosińska 1997, ryc. 12).

Odkryte na stanowisku 2 w Łękach Majątku materiały z epoki kamienia i epoki brązu stanowią ślady po krótkotrwałych i niewielkich epizodach osadniczych związanych z penetracjami obszaru przyległego do doliny Bzury. Możliwe jest również, że stanowiska chronologicznie tożsame z opisywanymi materiałem znajdują się w pobliżu terenu badanego, jednak już poza pasem drogowym autostrady A-1.

in the grave at Kleszczewo and Borek, but they do not have a distinct head. Both finds are dated to the Bronze Age BrC (E. Kłosińska 1997, fig. 12).

The material from the Stone and the Bronze Age unearthed at site 2 at Łeki Majątek are the traces of short-lived and small settlement incidents connected with penetrating the area adjacent to the Bzura river valley. It is also possible that the sites chronologically compliant with the artefacts in question are situated in the vicinity of the excavated area, but beyond the route of the A-1 motorway.

Ryc. 14. Łęki Majątek stan. 2, 2A, pow. Kutno. 1: obiekt 26B; 2 - 4: obiekt 26F; 5 - 6: Ha I ar 79; 7: Ha II ar 51, ćw. D, w-wa 30 - 40. 1 - 6: glina; 7: stop miedzi.

Fig. 14. Łęki Majątek, site 2 and 2A, district of Kutno. 1: feature 26B; 2 - 4: feature 26F; 5 - 6: Ha I are 79; 7: Ha II are 51, quarter D, layer 30 - 40. 1 - 6: clay; 7: copper alloy.

